

## مساجد و مسأله ی حرفه آموزی

محمدجواد محمدیاران

نگاه اسلام به کار کردن و تشویق به آن و حتی بزرگ ترین تفریح دانستن کار، مطلب قابل کتمان نیست انبوهی از احادیث و حکایات را مشاهده می کنیم که از زاویه های مختلف به اصل کارکردن، کار با علاقه انجام دادن و پرهیز از سستی و تنبلی توصیه شده است. در این رابطه امام باقر (علیه السلام) می فرماید: «إِنِّي لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ - أَوْ أُبْغِضُ الرَّجُلَ - أَنْ يَكُونَ كَسْلَانًا عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ، وَ مَنْ كَسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَكْسَلَ!؛ نفرت دارم از مرد - یا برای مرد - که در کار دنیایش تنبل باشد؛ زیرا هر کس در کار دنیایش تنبل باشد، در کار آخرتش تنبل تر است.»<sup>۱</sup>

ضمن اینکه اسلام تأکید ویژه ای دارد که کسب روزی، از طریق کار کردن باشد. داستان ذیل که شهید مطهری (بیان می کند نیز گویای همین مطلب است. ایشان می نویسند: شخصی با هیجان و اضطراب به حضور امام صادق (علیه السلام) آمد و عرض کرد: درباره من دعایی بفرمایید تا خداوند به من وسعت رزقی بدهد که خیلی فقیر و تنگدستم. امام (علیه السلام) فرمود: هرگز دعا نمی کنم. عرض کرد: چرا دعا نمی کنید؟ فرمود: برای اینکه خداوند راهی برای این کار معین کرده است. خداوند امر کرده که روزی را پی جویی کنی و طلب نمایند؛ اما تو می خواهی در خانه بنشین و با دعا، روزی را به خانه خود بکشی؟<sup>۲</sup>

در درجه بعد، نوع کار و علاقه داشتن به آن کار است که باید نگاهی آسیب شناسانه به وضعیت کشورمان داشته باشیم تا بتوانیم راه حل مشکل را پیدا کنیم. کشور ایران در حال گذر از يك دوره کشاورزی به يك دوره صنعتی است و این گذر به طور طبیعی عوارضی دارد از طرفی، ثروت نفت و گاز و از طرف دیگر، عرف غلط جامعه که موفقیت را در تحصیلات عالیه می دانند، باعث شده است که بین جوانان کشور برای ورود به دانشگاه ها رقابت زیادی به وجود آید. آن هم در رشته هایی که کم تر در جامعه مورد نیاز است یا در رشته های مورد نیاز تعداد انبوهی دانشجو - که چند برابر نیاز جامعه است - به تحصیل مشغول اند و پس از پایان تحصیلات، برای یافتن شغل تلاش می کنند؛ اما با پیدا نکردن شغل (مناسب با شأن خود) دچار افسردگی، پرخاشگری و گاه خودداری از ازدواج می شوند. کسانی هم که قصد ادامه تحصیل ندارند، با گرفتن دیپلم بلافاصله به خدمت سربازی اعزام می گردند و پس از گرفتن کارت پایان خدمت، بدون داشتن مهارت خاصی وارد بازار کار می شوند و با پیدا نشدن شغل مناسب، به سرنوشت گروه اول دچار می گردند.

۱. میزان الحکمة، محمد محمدی ری شهری، دار الحديث، قم، چاپ پنجم، ۱۳۸۴ ش، ج ۱۱، ص ۵۱۸۴.

۲. داستان راستان، شهید مرتضی مطهری (، صدرا، تهران، ۱۳۷۹ ش، ج اول، ص ۳۳.

هر دو گروه فقط مدرک تحصیلی با معدلی متوسط که در حقیقت يك تکه کاغذ است، در اختیار دارند، در حالی که جامعه مهارت کافی در شغل را می‌طلبد. ضمناً دولت نیز به اندازه کافی کارمند دارد و در حقیقت ما يك دولت فربه‌ای داریم و شرکتهای خصوصی و کارخانه‌های فراوانی هم در اختیار نداریم تا این انبوه بیکاران را جذب کند.

این معضلات باعث افزایش سن ازدواج، گسترش اعتیاد به انواع مواد مخدر، رواج انواع مسکرات، ازدیاد شغل‌های کاذب مثل دست‌فروشی، مسافرکشی و حتی افزایش انواع فروش قاچاق و اجناس قاچاقی شده است. برای حل این مشکل در منازل سازمانی شهید آذربیکان (و تپ هوابرد 33 المهدی (عج) اقدامی صورت گرفت که با استقبال خیلی خوب ساکنین و سربازان وظیفه مواجه شد. نزدیک به تابستان و تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها، ابتدا چند جلسه سخنرانی برای کودکان، نوجوانان، همسران و سربازان بعد از صلاتین به طور جداگانه در مورد ارزش حرفه آموزشی و ضررهای بی‌کاری و انواع شغل‌هایی که در جامعه مورد نیاز است و این گروه‌ها می‌توانند آنها را فرا بگیرند، برگزار شد. پس از آماده شدن ذهن‌ها، همزمان مسئولین امر با سازمان فنی و حرفه‌ای شهرستان جهرم صحبت‌هایی کردند و بضاعت جمعیتی محل را به اطلاع آنان رساندند و از کلاس‌های حرفه آموزشی که آنان می‌توانند در محل برگزار کنند، اطلاعاتی به دست آوردند. این اطلاعات در جمع نمازگزاران و گروه‌های فوق‌اعلام شد و با توجه به استقبال سه گروه فوق از کلاس‌ها، با رایزنی مسئولین امر با سازمان فنی و حرفه‌ای برای هر کدام از گروه‌ها کلاس آموزشی با در نظر گرفتن مدرک رسمی فنی و حرفه‌ای برای فارغ‌التحصیلان برگزار شد که از برگزاری این کلاس و شرکت شرکت کنندگان بارها در جلسات عمومی و سخنرانی‌های بعد از صلاتین تقدیر و تشکر به عمل آمد و آنان به ادامه دادن کلاس‌ها تشویق شدند.

حتی توسط امام جماعت با این گروه‌ها صحبت شد، تا اگر این دوره را با موفقیت به پایان رساندند، از سازمان فنی و حرفه‌ای بخواهند دوره‌های دیگر، در رشته‌های دیگر نیز برگزار شود. در ضمن در سخنرانی‌ها اعلام شد که در تابستان‌ها دانش‌آموزان و دانشجویان به جای پرسه زدن در خیابان‌ها و استفاده از کلاس‌های فراوانی که این روزها مد شده است و تنها هزینه‌های سنگینی را روی دست خانواده‌ها می‌گذارد، به یکی از تعمیرگاه‌های فراوان در شهرهای کشور ما بروند و حرفه‌ای را به صورت عملی در این سه ماه تابستان یاد بگیرند و به صاحب تعمیرگاه نیز اعلام نمایند که فقط قصد حرفه آموزشی داریم و هیچ نیازی به دریافت دستمزد نداریم و حتی حاضر به پرداخت دستمزد هستیم و در طول سال تحصیلی که يك شیفت درس می‌خوانند، در شیفت دوم که به طور کامل

بي کارند، وقت خود را به بطالت نگذرانند و اين چند ساعت را به همان تعميرگاه مراجعه کرده، به حرفه آموزي ادامه دهند.  
اين کار آینده جوانان ما را بيمه مي کند.  
فوايد طرح حرفه آموزی

- در ادامه به برخی فايدة هاي اقدام به طرح فوق اشاره مي شود:
1. انقلاب اسلامي و کشور عزيز ما به سرباز نیاز دارد، در حالي که جوانان بي کار ناخاسته سربار هستند. راهنمايي و تشويق آنان به حرفه آموزي اين سربارها را به سرباز تبديل مي کند.
  2. چهارده معصوم(عليهم السلام) علاوه بر اينکه خود به کار و توليد شغل مي پرداختند، اطرافيان و شيعيان را نيز به اين کار تشويق مي کردند. بيان اين روايات در سخنراني بين نمازگزاران بر تعداد شرکت کنندگان در جلسات حرفه آموزي مي افزايد.
  3. بيش تر جوانان از نداشتن راهنما در زندگي رنج مي برند و به خاطر شکافي که بين نسلها وجود دارد و همچنين مشغوليتها و رقابتهاي کاذبي که برخي از خانواده ها دچار آن هستند، بين پدران و مادران و فرزندان ارتباط سازنده اي وجود ندارد. اين مسئله باعث شده است که برخی از آنان به اعتريت پناه برده و براي خود شخصيت کاذبي در فضاي سايبري به وجود آورند و به چتهاي بي فايدة و گاهي مضر پردازند يا به دنياي به شدت مخرب موسيقي وارد شده، روح و روان خود را با تخریب کنند. وجود روحانيون دلسوز و در عين حال مسئوليت شناس مي تواند نقش يك راهنماي الهام بخش را ايفا نمايد و ضمن آنکه آنان را به ياد گرفتن يك شغل تشويق کند، موجب شود که آنان ساعتهاي ديگر شبانه روز را در مسجد و اطراف روحاني محل خود بگذرانند و همين باعث بيمه شدن آینده اين سازان کشور مي شود.
  4. پيشنهاد مي شود امام جماعت در سخنرانيهاي خود بين نمازگزاران، نوجوان و يا جواني را که به حرفه آموزي مشغول است، به نمازگزاران معرفي کند و نوع مهارت در حال آموزش وي را نيز بيان نمايد و بقيه خانواده ها را تشويق کند که به اين عمل دست زده، فرزند خود را به حرفه آموزي تشويق نمايند.
  5. پيشنهاد مي شود براي لئاسهائي که سازمان فني و حرفه اي در محل برگزار می کند، با حضور روحاني محل و ريش سفيدان و افراد معتمد محلي مراسم افتتاحيه و اختتاميه برگزار شود و از طرف مسجد به نفرات برتر اخلاق که مربي کلاس معرفي مي کند، جوایزي اهدا شود.
  6. همچنين پيشنهاد مي شود که ساکنين محل تشويق شوند تا از مهارتهاي آموخته شده توسط حرفه آموزان بهره برداري کنند؛ يعني اگر نوجواني يا جواني مثلاً حرفه مکانیکی را فرا مي گيرد، افراد آن محل ماشين خود را براي تعمير به آن نوجوان و جوان نوآموز تحويل دهند. اين

- کار باعث تشویق فرد و افزایش اعتماد به نفس او می شود و به وی برای ادامه راه کمک شایانی می کند.
7. به حرفه آموزان تأکید شود که ابزار مورد نیاز خود را کم کم از پول تو جیبی و دستمزدهای خود تهیه کنند و به پدر و مادران نیز در سخنرانیهای عمومی و بعدالصلاتین تأکید شود که این پول فرزندان حرفه آموز خود را افزایش دهند و آنان را در خرید ابزار آلات لازم یاری نمایند. نگارنده جوانی را سراغ دارد که از کودکی در کنار تحصیل، حرفه تعمیر موتوسیکلت را فرا گرفته و از پول تو جیبی و دستمزدهایی که از صاحب تعمیرگاه و انعامهای مشتریان گرفته، ابزار آلات تعمیر را خریداری کرده است.
8. یکی از مشکلاتی که خانواده ها با آن درگیر هستند، وجود راننده های ماشین و موتوسیکلت زیر سن 18 سال و بدون گواهینامه است. این نوجوانان بر وسیله نقلیه سوار شده، در کوچه ها و خیابانها با تصادفهای دلخراش، جان خود و دیگران را به خطر می اندازند. توصیه امام جماعت به یادگیری تعمیر وسیله نقلیه به جای یادگیری رانندگی، این نوجوانان کنجکاو را وارد عرصه دیگری می کند؛ چون معمولاً منع افراد از يك مسئله، کفایت نمی کند؛ بلکه حسّ لجاجت آنان را تحریک می نماید، پس منع از يك مسئله باید با پیشنهاد راه حل جایگزین همراه باشد که اینجا جایگزین مفیدی معرفی شده است. نگارنده کودکان دبستانی را پشت فرمان ماشین مشاهده نمودم، و وقتی مضرات این مسئله را با پدر و مادر کودک در میان گذاشتم، با کمال تأسف اعلام کرده اند که ما نمی توانیم در مقابل پافشاری فرزند خود مقاومت کنیم.
9. به حرفه آموزان تأکید شود که در ضمن یادگیری عملی حرفه مورد علاقه، حتماً درباره آن حرفه مطالعاتی داشته باشند مثلاً کسی که برق کشی را به عنوان حرفه خود انتخاب کرده و مشغول یادگیری آن شده است، مجلات تخصصی درباره برق و کتابهای فراوانی که در این باره نوشته شده یا مقالاتی که در اینترنت برای برق کشی وجود دارد، مطالعه و نکته برداری کنند. این کار باعث می شود هم پرسه زدن بیهوده در فضای خطرناک اینترنت به حضوری هدفمند تبدیل شود و هم اطلاعات حرفه آموز افزایش یابد و ضمناً بتواند اختراعات مناسبی نیز بعدها به ثبت برساند.
10. پیشنهاد می شود روحانی محل در کلاسهای حرفه آموزی و تعمیرگاه هایی که حرفه آموزان به کارآموزی مشغول هستند، حاضر شود و آنان را به ادامه راه تشویق کند و در این کلاسها با اجازه مربی کلاس، چند دقیقه روایات یا داستانهایی از زندگی شغلی ائمه معصومین(علیهم السلام)، تولید ثروت و توصیه به حرفه آموزی توسط آنان بیان شود و همچنین زندگی نامه افراد موفق در حرفه ها که بدون سرمایه و تنها با

تکیه بر تلاش و فکر خود به ثروتهای انبوه رسیده اند، بیان گردد و تأکید شود که حتماً زندگی نامه افراد موفق را مطالعه کنند و رمز موفقیت آنان را در زندگی خود به کار گیرند.

11. پیشنهاد می شود روحانی محل به حرفه آموزان و والدین آنان در سخنرانیها تأکید کند که حرفه آموزان يك حرفه را با دقت انتخاب کنند و از انتخاب عجولانه و احساسی حرفه خودداری کنند و به علاقه درونی خود به يك حرفه توجه ویژه داشته باشند و تا مهارت کافی آن حرفه را به دست نیاورده اند، به آموختن حرفه دیگری نپردازند ثبات قدم در آموختن يك حرفه و رشته، از آنان استادی ماهر در آن حرفه در آینده می سازد.

12. امام جماعت تفاوت کارگر و مزدور را برای حرفه آموزان و پدران و مادران آنان بیان کند و توجه اسلام به کارکن برای خود یا دیگران را به آنان یادآوری نماید.

13. با توجه به اینکه متأسفانه خانواده ها تحصیلات عالی را به عنوان عامل موفقیت و تضمین آینده شغلی فرزندان خود پذیرفته اند، طرح فوق این تفکر غلط را تصحیح می کند و به آنان یادآوری می نماید که عامل اصلی تضمین آینده شغلی فرزندان ما، مفید بودن آنان به حال خود، خانواده و اجتماع و مهارت آموزی است، نه مدرک تحصیلی بدون داشتن مهارت شغلی.

14. یکی از مشکلات دانشجویان نداشتن اطلاعات کافی از رشته های دانشگاهی، علاقه خود و نیاز اجتماع است و بسیاری از دانشجویان در هنگام انتخاب رشته کم تر به موارد فوق توجه دارند و تنها پول ساز بودن رشته ها و اعتبار داشتن آن شغل در اجتماع را مد نظر قرار می دهند.

این مسأله باعث ایجاد ترافیک شدید در برخی رشته ها و خلوتی بسیاری از رشته های دیگر دانشگاه ها شده است. ورود دانش آموزان به حرفه آموزی در تعطیلات تابستانی و حین تحصیل، مشکل فوق را تا حد زیادی برطرف می کند و جوانانی که استعداد تحصیل دارند، با آگاهی بهتر و توجه به علاقه خود و نیاز اجتماع انتخاب رشته نموده، تحصیل کنندگان ماهری را به جامعه تحویل می دهند. نگارنده جوانی را سراغ دارد که از دوره راهنمایی به طور حرفه ای تعمیر خودرو را فرا گرفته و در هنگام انتخاب رشته دانشگاهی، مهندسی مکانیک را به عنوان رشته تحصیلی خود انتخاب نموده و بسیار موفق است. ضمناً کسانی که استعداد تحصیل ندارند، انرژی خود را صرف آموختن حرفه مورد علاقه خود کنند.

15. پیشنهاد می شود که در صورت داشتن اتاقهایی در اطراف مسجد و حسینیه های محل نماز جماعت، روحانی محل پیشنهاد دهد کلاسها ترجیحاً در این مکانها و نزدیک مسجد برگزار گردد و ساعت برگزاری کلاسها طوری تنظیم شود که نزدیک وقت نمازهای جماعت چند دقیقه

قبل از اذان کلاسها تعطیل شوند تا افراد شرکت کننده، کلاس را به نماز جماعت وصل نمایند.

16. بسیاری از نوباوگان ایران اسلامی از استعداد ذاتی و خدادادی ویژه ای برخوردارند که متأسفانه در بسیاری از موارد این استعداد بالقوه، بالفعل نمی شود. طرح فوق از هدر رفتن آن جلوگیری می نماید. تجربه نشان داده است بسیاری از مجرمین که روشهای ابداعی در جرم دارند، این استعداد خدادادی را داشته اند؛ ولی به خاطر نداشتن راهنما، استعداد خود را به جای قرار دادن در مسیر صلاح جامعه، در راه جرم و ضرر به اجتماع به کار برده اند.

17. یکی از ویژگیهای مردم کشور عزیز ما، فره نگ شفاهی و بیان تجربه ها به صورت سینه به سینه است. با توجه به فرار بودن مطالب، روحانی محل به فراگیران حرفه پیشنهاد دهد که حتماً دفتر و قلم همراه داشته باشند؛ چه در کلاس فنی و حرفه ای و چه در تعمیرگاه، تا از استاد خود نکته ها را فرا گرفته و یادداشت کنند. این یادداشت برداری به همراه تمرین آنان را به استادانی زبردست در حرفه خود تبدیل می کند.

18. یکی از فواید اصلی این طرح، جا افتادن جامعیت اسلام در تمامی ابعاد بین نسل آینده است و آنان را متوجه این نکته می کند که نزدیک شدن به اسلام، نماز جماعت، روحانی محل و مسجد، باعث رشد فکری و بیمه شدن آینده آنان می شود، لذا در تمامی مراحل زندگی به سراغ اسلام و دین خواهند رفت.

19. یکی از اصلی ترین ویژگیهای نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله) حس دلسوزی نسبت به مسلمانان بود. طرح فوق این حس دلسوزی را که روحانی محل نشان می دهد، به عصر حاضر آورده و مردم ملبس بودن روحانی محل به لباس پیامبر (صلی الله علیه و آله) را می پذیرند و با دل و جان صحبت های دینی وی را شنیده، در زندگی خود اجرا می کنند. 20. تمام عاقلان به پیشگیری، بیش تر از درمان توصیه می کنند. آیا باید گذاشت جوانان عزیز و با استعداد ما بی هدف، افسرده، بدون مهارت و خدای نکرده معتاد شوند، بعد ما به فکر یافتن راه حل بیافتیم؟ طرح فوق از معضلات ذکر شده جلوگیری کرده، نوجوانان و جوانان را هدفمند، شاداب، ماهر و سالم وارد اجتماع می کند.

21. روحانی محل به حرفه آموزان تأکید کند که لذتهای معنوی و روحی نسبت به لذتهای بدنی به مراتب بهتر است و بالاترین لذت معنوی و روحی «آرامش» است که تنها در صورتی به دست می آید که انسان برای آینده زندگی خود دغدغه ای نداشته باشد. آموختن مهارت در یک حرفه باعث از بین رفتن این دغدغه و ایجاد آرامش می شود و ما را از دنبال کردن لذتهای بدنی حرام که زودگذر و در بلند مدت مضرند، باز می دارد.

22. این طرح کمک می کند که فکر برخی از جوانان عزیز ما تصحیح شود؛ زیرا بسیاری از جوانان می خواهند زود به پول زیاد و امکانات رفاهی بالا و وسیله نقلیه آنچنانی برسند و معمولاً چنین افرادی یا در پی یافتن گنج هستند و یا دنبال ازدواج با دختری از خانواده ای ثروتمند و یا تخیلات پوچ و... در حالی که افراد حرفه آموز متوجه این نکته می شوند که برای رسیدن به موفقیت و رفاه، راهی طولانی و پر پیچ و خم در پیش دارند که بعد از لطف خداوند و کسب مهارت کافی در یک حرفه، برای طی کردن آن راه قدرت و لوازم لازم را دارند. مصاحبه با زندانیان نشان می دهد که اکثریت آنان می خواستند راهی میانبر را برای رسیدن به قله موفقیت طی کنند، در حالی که چنین راهی اصلاً وجود خارجی ندارد.

23. طرح فوق کمک می کند حرفه آموزان متوجه این نکته شوند که آن ثروت اصلی که هیچ سارقی توانایی دسترسی به آن را ندارد، مهارت شغلی آنان است و صرف داشتن امکانات مادی از قبیل خانه، ماشین و... که به راحتی به یغما می روند، ثروت محسوب نمی شوند.

24. یکی دیگر از برکات این طرح، فهمیدن با ارزش بودن درآمد به دست آمده از راه مهارت فردی و عرق جبین خود برای کارآموز است؛ زیرا وقتی فرزندان افراد ثروتمند به ثروت پدری دست می یابند، به طور افراطی با این ثروت برخورد می کنند و ممکن است در سایه این ثروت به دام لذت های حرام بیفتند و خیلی زود با فرسوده شدن جسم و فکر، ثروت بادآورده را از دست بدهند.

25. یکی از مشکلات اصلی فعلی جامعه این شبهه است که در کشورمان، شغل کم است و باید برای رسیدن به شغل مناسب، پارتی، پول و یا شانس داشت، لذا توکل و تلاش به حاشیه رانده می شود. این طرح کمک می کند که این فکر غلط تصحیح شده و جوانان و نوجوانان متوجه شوند که بر خلاف تصور آنان، شغل در جامعه بسیار زیاد است و شغل فقط کار اداری و پشت میز نشستن نیست؛ بلکه بسیاری از کارها که به چشم نمی آیند، می توانند آینده او را تضمین کنند.